

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до проекту ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1243626>.

2. Мародерам загрожує до 15 років тюрми. URL: <https://www.ukri.gov.ua/rubric-society/3419088-v-ukraini-posilili-krimi-na-vidpovidal-na-ist-za-maroderstvo.html>.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / заред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-ге вид., переобл. та доповн. Київ : Дакор, 2019. 1384 с.

4. Де закінчується збір трофеїв та починається мародерство? URL: <https://zib.com.ua/ua/151141.html>.

Гавриленко Олександр Євгенович,
слухач магістратури ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На початку повномасштабного військового вторгнення на територію України усі органи досудового розслідування зіткнулись з проблемою щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій та опинилися перед викликом: забезпечити виконання завдань кримінального провадження у складних умовах військового стану, якими, відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК України) є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Незважаючи на те, що військові дії на території нашої держави тривають з 2014 року, кримінальне процесуальне законодавство виявилось неготовим до здійснення ефективного кримінального провадження в умовах військового стану, що в свою чергу потребувало оперативного внесення змін для належного функціонування всієї системи кримінальної юстиції з дотриманням загальних засад кримінального провадження. Тому законодавцем було розроблено та прийнято Закон

України № 2201-ІХ від 14.04.2022 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах військового стану», який набрав чинності з 01.05.2022. Концептуальною нормою вказаного Закону є те, що зміст та форма кримінального провадження в умовах військового стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій статті 7 КПК України, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом ІХ КПК України.

Відповідно, нині початок проведення досудового розслідування згідно з новою редакцією, а саме п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України передбачається, що під час військового стану та у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчим, дізнавачем чи прокурором виноситься відповідна постанова. Вона має містити відомості, визначені ч. 5 ст. 214 КПК України, тобто ті, які зазвичай, вносяться до ЄРДР. До прийняття такої постанови може бути проведений огляд місця події, після якого постанова складається негайно. Як бачимо, ця норма корелюється з положеннями ч. 1, 3 ст. 214 КПК України. Відомості до ЄРДР мають бути внесені за першої можливості. Далі відповідно щодо фіксації результатів фіксації досудового розслідування, саме результати проведення слідчих (розшукових) дій мають бути зафіксовані за допомогою процесуальних документів або технічних засобів. Виключенням є неможливість фіксування за допомогою технічних засобів з технічних причин. У разі відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами. У такому випадку протокол складається не пізніше 72 годин з моменту їх завершення.

Також відбулись зміни щодо обшуку чи огляду житла, а саме за п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, обшук чи огляд житла можуть проводитися без залучення понятих у разі потенційної небезпеки для їхнього життя чи здоров'я. Проте в такому випадку має проводитися безперервний відеозапис за допомогою доступних технічних засобів. Також тепер допускається проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 години до 6 години) в порядку, передбаченому ст. 615 КПК України.

Відповідно щодо здійснення процесуальних дій згідно за п. 5 ч. 1 ст. 615 КПК України, у разі відсутності технічної можливості вчинити певні процесуальні дії у строки, передбачені КПК України, вони мають бути вчинені невідкладно за першої можливості, але не пізніше, ніж через 15 днів після припинення чи скасування військового стану. Це

стосується таких процесуальних дій, як розгляд клопотань під час досудового розслідування (ст. 220); ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення (ст.221); подання та розгляд скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, її повернення або відмова у відкритті провадження (ст. 304 та 306); оскарження недотримання розумних строків (ст. 308); проголошення судового рішення (ст. 376); подання апеляційної скарги (ст. 395); подання касаційної скарги (ст. 426); використання показань, отриманих під час допиту.

Згідно з ч. 11 ст. 615 КПК, показання, які були отримані в ході допиту потерпілого, свідка чи підозрюваного, можуть бути використані як доказ у суді. Проте лише за умови фіксації його ходу та результатів доступними засобами відеофіксації, тобто може бути достатньо навіть мобільного телефону. При цьому під час допиту підозрюваного обов'язково має бути присутній захисник. Як можна побачити, законодавець трохи відійшов від принципу безпосередності дослідження доказів, закріпленого в ст. 23 КПК, та зважаючи на умови військового стану, таке положення можна назвати «золотою серединою» в контексті дотримання основних засад кримінального провадження.

Відбулись також зміни щодо затримання особи та строку її тримання під вартою без ухвали слідчого судді. Затримання особи в порядку ст. 208 КПК України (особу яку застали під час вчинення або замаху на злочин, особа щойно вчинила злочин, є пряма небезпека втечі особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення), під час військового стану дозволяється проводити таке затримання у разі виникнення підстав, що вказують на потенційну втечу підозрюваної особи. У такому випадку затримання відбувається уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу прокуратури. При цьому строк тримання такої особи збільшено до 260 годин з моменту затримання. Не пізніше цього строку підозрювана особа має бути доставлена до суду або керівника органу прокуратури для вирішення питання про обрання для неї запобіжного заходу або звільнена. Тепер строк затримання складає трохи менше 11 діб, що досить багато як для запобіжного заходу. Виникає питання доцільності такого строку, яке наразі залишається відкритим.

Зміни щодо сторони захисту під час військового стану, а саме щодо захисника. Якщо неможлива безпосередня участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії в порядку ст. 53 КПК слідчий або дізнавач має забезпечити її проведення шляхом дистанційної участі захисника засобами аудіо-, відеозв'язку.

Відтепер під час військового стану уразі неможливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру чи про звільнення від кримінальної відповідальності, строк досудового розслідування зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладенням таких обставин. При цьому строки поновлюються у випадку, якщо такі обставини припинили існувати. Крім того, до винесення відповідної постанови прокурор має вирішити питання продовження строку тримання особи під вартою.

Можна зробити висновки, що запроваджені зміни, безумовно, впливатимуть на хід кримінального провадження, особливо досудового розслідування, в умовах військового стану. Беззаперечним є те, що внесені зміни розширяють повноваження сторони обвинувачення та зачіпають процесуальні гарантії прав особи в кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Воєнні трансформації КПК України. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalno-pravo-ta-proces/voєnni-transformaciyi-kpk-ukrayini.html>.

3. Закон щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211059_zakon-shchodovdoskonalennya-poryadku-zdysnennya-kriminalnogo-provadzhennya-v-umovakh-voєnnogo-stanu.

Гезет Ірина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Симоненко Н. О.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Інститут примусових заходів медичного характеру знаходиться на перетині юридичної, соціологічної та медичної галузей знань. Саме багатогранність, зумовлює складність його застосування. Примусові заходи медичного характеру захищають суспільство від правопорушень,